

Кузнєцова Неля Вікторівна
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту,
КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»*

СУЧАСНА ВИЩА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА УКРАЇНИ: НЕОБХІДНІСТЬ ПАРАДИГМАЛЬНИХ ЗМІН

Значущість педагогічної освіти для країни не потребує доказу. Всі чинники її становлення та розвитку, а саме: економічні, політичні, соціальні, культурологічні мають досить конкретне втілення і, що найголовніше, очевидні результати, які з часом стають об'єктом моніторингу. Це пояснює важливість методологічного обґрунтування і теоретичного забезпечення трансформацій у меті, завданнях, змісті та технологіях педагогічної освіти.

Метою публікації є з'ясування чинників змін сучасної вищої педагогічної освіти України.

Різні аспекти проблеми педагогічної освіти досліджуються не лише окремими науковцями, до цього долучені наукові колективи різного формату: від кафедр до науково-дослідних лабораторій та інститутів. Слід відзначити праці Н. М. Авшенюк, О. Є. Антонової, Н. М. Дем'яненко, А. А. Сбруєвої, Л. О. Хомич та інших.

Розглянемо основні питання, які стали предметом сучасного освітологічного дискурсу у зв'язку з прийняттям нових нормативних документів, запровадженням нових практик акредитації, вимог до освітніх програм тощо.

1. Узгодження надання освітніх і професійних кваліфікацій у галузі 01 Освіта/Педагогіка для різних рівнів вищої освіти. Проблема надання професійних кваліфікацій є однією з найдискусійніших у сфері вищої освіти. Спостерігаємо суперечливість не тільки у нормативній базі стосовно можливості/неможливості їх надання, а і у позиціях різних інституцій з цього питання (наприклад, НАЗЯВО, МОН України, Еразмус-офісу в Україні, які декларуються на різних заходах, пов'язаних з питаннями акредитації освітніх програм).

2. Чинник затвердження професійних стандартів у галузі 01 Освіта/Педагогіка. Довгоочікуване прийняття Професійного стандарту за професіями: «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти»; Професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» [2] стає одним із найважливіших чинників, які необхідно враховувати

при проектуванні, розробці і впровадженні освітніх програм галузі 01 Освіта/Педагогіка. Орієнтація на ці стандарти, реалізація їх вимог при впровадженні освітніх програм дозволить надавати професійні кваліфікації. Одночасно певною перешкодою залишається відсутність багатьох освітніх стандартів. На сьогодні відсутні стандарти для всіх рівнів вищої освіти для спеціальностей 011 Освітні, педагогічні науки та 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). Загальні і професійні компетентності, визначені у вищезазначених професійних стандартах, стають чинником обов'язкового врахування у освітніх програмах галузі 01 Освіта/Педагогіка. Вони власне виконують професіографічну функцію. Сучасний вчитель має володіти загальними (громадянська, соціальна, культурна, лідерська, підприємницька) та професійними (мовно-комунікативна, предметно-методична, інформаційно-цифрова, психологічна, емоційно-етична, педагогічне партнерство, інклюзивна, здоров'язбережувальна, проєктувальна, прогностична, організаційна, оцінювально-аналітична, інноваційна, рефлексивна, здатність до навчання впродовж життя) компетентностями [2].

Але якісна освітня програма перш за все зорієнтована на надання освітньої кваліфікації, і основним чинником при її акредитації стає відповідність стандарту вищої освіти. Таким чином, освітні і професійні стандарти галузі 01 Освіта/Педагогіка є обов'язковими нормативними документами, як і для інших галузей. Але, мабуть, це єдина галузь, у якій вони настільки переплетені і синергійні. Аналіз результатів акредитаційних експертиз і прийнятих рішень НАЗЯВО по освітніх програмах галузі 01 Освіта/Педагогіка свідчить, що серед відкладених/умовних акредитацій одними із найчастіше висловлених зауважень є пов'язані саме з узгодженістю між освітньою і професійною кваліфікаціями.

3. Набуття чинності Закону України «Про повну загальну середню освіту», внесення змін до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», затвердження Державного стандарту початкової освіти, Державного стандарту базової середньої освіти, реформування загальної середньої освіти на засадах «Нової української школи» є законодавчими і нормативними основами трансформації змісту і технологій підготовки сучасного вчителя.

4. Запровадження нової процедури акредитації освітніх програм, починаючи з 2019 р. [1], є впливовим сучасним чинником трансформації змісту і технологій педагогічної освіти. Попри уніфікованість

вимог наявних стандартів і тих освітніх стандартів, що готуються до затвердження, у закладів вищої освіти з'явилась можливість закласти у концепцію програми її особливість, урахувати регіональний контекст, передумови її запровадження тощо. Важливою є системність у компетентнісному підході до формування сучасного фахівця, узгодженість між змістом і технологіями педагогічної освіти. Хоча в останні роки вітчизняна наука запозичила відображений у західних практиках підхід щодо розмежування навчання і викладання, закріплений у критеріях акредитації освітніх програм, вважаємо, що у педагогічній освіті домінуючими мають бути технології навчання. При розробці і реалізації освітньої програми гаранту і робочій групі доцільно скласти внутрішню матрицю форм і технологій навчання з метою забезпечення їх повноцінного використання як у класичній логіці від теорії до практики, так і у деяких випадках, навпаки: від практики до теоретичного осмислення.

Таким чином, прийняття низки нормативних документів, у яких задекларована нова модель сучасного вчителя, запровадження нової процедури акредитації освітніх програм, затвердження професійних стандартів у галузі 01 Освіта/Педагогіка є підставами трансформації змісту і технологій вищої педагогічної освіти України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України 11 липня 2019 року № 977. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19>
2. Реєстр професійних стандартів. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=22469103-4e36-4d41-b1bf-288338b3c7fa&title=RestrProfesiinikhStandartiv>
3. Стандарти вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>